

Karol Moroz

Wizja medytacji w Sutrze Platformy Szóstego Patriarchy Huineng

1. Wprowadzenie

1.1. Historia tradycji Chan

Chan (禪宗 Chán zōng) jest, obok Szkoły Czystej Krainy (淨土宗 Jìng tǔ zōng, zwanej również Szkołą Czystej Ziemi) jedną z najważniejszych tradycji buddyzmu w Chinach. Samo słowo *chan* jest chińskim wariantem sanskryckiego słowa Dhyāna, które oznacza medytację. Początkowo termin ten tłumaczono jako 禪那 chán nà, pierwotnie wymawiane *dianna*, co było fonetycznym odwzorowaniem oryginalnego terminu. W późniejszym okresie upowszechniła się skrócona forma *chan*.

Buddyzm Chan został zapoczątkowany *** przez indyjskiego mistrza Bodhidharmę (菩提達摩 Pú tí dá mó, od skt. *bodhi* ‘oświecenie’ i *dharma* ‘zjawiska, porządek wszechświata, nauki Buddy’), dwudziestego ósmego patriarchę Indii. Dokładne daty jego narodzin i śmierci nie są znane, jednak współcześnie przyjmuje się, że żył on w V w. n.e. Przywędrował on z Indii do Chin, by nauczać buddyzmu Mahajany¹ w tym kraju. Według chińskich przekazów, Bodhidharma był brodatym mężczyzną o niechińskiej fizjonomii. Z powodu bariery językowej nazywano go „błękitnookim barbarzyńcą” (碧眼胡 Bì yǎn hú). (Huineng and Hsüan Hua, 1998: bez nru strony; Soothill and Hodous, 2003: 1004; Buswell 2004: 57).

1.2. Pochodzenie Sutry Platformy

Pelen tytuł *Sutry Szóstego Patriarchy* brzmi 南宗頓教最上大乘摩訶般若波羅蜜經六祖惠能大師於韶州大梵寺施法壇經 Nán zōng dùn jiào zuì shàng dà shèng mó hē bān nuò bō luó mì jīng liù zǔ huì néng dà shī yú Shāo zhōu Dà fán Sì shī fǎ tán jīng, ‘Doktryna nagłego oświecenia Szkoły Południowej, Najwyższa Doskonałość Mądrości Mahajany: Sutra Platformy, przekazana przez Szóstego Patriarchę Huineng w świątyni Dafan, w prefekturze Shao’. W języku chińskim zwykle nazywana jest w skrócie 壇經 Tán jīng ‘Sutra platformy’, 六祖壇經 Liù zǔ tán jīng ‘Sutra platformy Szóstego Patriarchy’, bądź 六祖大師法寶壇經 Liù zǔ dà shī fǎ bǎo

¹ Buddyzm Mahajany

tán jīng. Jej autorstwo przypisuje się półlegendarnemu patriarsze buddyzmu Chan, Huineng (惠能 Huì néng, zapisywane również jako 慧能).

Sutra Platformy jest uważana za jedno z najważniejszych dzieł buddyzmu Chan, ponieważ wprowadziła ona nauki o nagłym oświeceniu (頓教 Dùn jiào, ‘nagła szkoła, subityzm’), stojące w opozycji do nauk tzw. stopniowej szkoły, i wywołała podział szkoły Chan na odłamy północny i południowy. (Buswell, 2004: 347-348).

2. Życie Szóstego Patriarchy

Życie Szóstego Patriarchy Huineng jest owiane tajemnicą. Jego imię pojawia się bowiem w zapisach historycznych, tzw. *Księdze przekazu lampy z okresu Jingde* (景德傳燈錄 Jǐng dé chuán dēng lù) jako jednego z dziesięciu głównych uczniów piątego patriarchy Hongren, z tekstu nie wynika jednak, by był postacią szczególnie ważną dla rozwoju całej szkoły Chan. W tekście tym wspomniano, że Huineng żył i nauczał w miejscowości Caoqi (曹溪 Cáo qī — tu nie jestem pewien, bo generalnie 溪 czyta się xī). Imię Huineng pojawia się również w pewnym tekście z Dunhuang, upamiętniającym Piątego Patriarchę Hongren, jednak tekst ów nie mówi nic o doktrynach, z którymi wiąże się legendarnego Huinenga.

Informacje o życiu legendarnego Huinenga zaczerpnięte są w dużej mierze z przypisywanej mu *Sutry Platformy*. Postać ta jest przedstawiana jako ubogi, niepiśmienny człowiek świecki z południa Chin (McRae, 2004: 68).

Jak podaje tekst sutry, Huineng urodził się w miejscowości Xinxing w regionie Nanhai (南海新興 Nán hǎi Xīn xīng, obecnie prowincja Guangdong 廣東 Guǎng dōng). Za ramy czasowe jego życia przyjmuje się lata 638-713. Jak podaje tekst, jego ojciec był urzędnikiem z regionu Fanyang (范陽 Fàn yáng, obecnie miasto Zhuozhou w prowincji Hebei 河北省涿州市 Hé běi shěng Zhuō zhōu shì), lecz został odwołany ze stanowiska i skazany na banicję. W związku z tym musiał przenieść się z całą rodziną do Xinxing, gdzie niedługo później zmarł. Po jego śmierci, rodzina trudniła się zbieraniem i sprzedażą drewna na opał.

Pewnego dnia, gdy dwudziestodwuletni Huineng sprzedawał drewno na targowisku, pewien klient zażyczył sobie, żeby drewno zostało przyniesione do jego sklepu. Huineng dostarczył drewno i dostał za nie pieniądze, a kiedy wyszedł ze sklepu, spotkał mężczyznę, który recytował na ulicy Sutrę Diamentową (金剛經 Jīn gāng jīng, skt. Vajracchedikā Prajñāpāramitā Sūtra). Usłyszawszy ów tekst, Huineng uzyskał wgląd w naturę swego umysłu i osiągnął oświecenie. Następnie spytał mężczyznę, skąd przybył. Ten odpowiedział, że przybył z klasztoru Dongshan (wpisać znaki i pinyin), którego opatem był Piąty Patriarcha, Hong Ren (弘忍 Hóng rěn), i gdzie przebywało około tysiąca mnichów. Patriarcha zalecał mnichom, aby recytowali ową sutrę, ponieważ dzięki tej praktyce można szybko osiągnąć oświecenie (Huineng and Hsüan Hua 1977: bez nru strony; Huineng, Wong and Humphreys, 1998: bez nru strony).

2.1. Podróż

Pewien człowiek poradził Huinengowi, aby udał się do klasztoru Dongshan, aby poprosić Patriarchę o nauki, i dał mu pieniądze, aby mógł zaaranżować opiekę dla swej matki.

Kiedy Huineng przybył do klasztoru, spytano go:

— Skąd przybyłeś i czego chcesz od patriarchy?

— Wywodzę się z prostego ludu Xinzhou, w Kantonie — odparł Huineng. — Przybyłem z daleka, aby oddać cześć patriarsze. Nie proszę o nic prócz nauk Buddy.

— Pochodzisz z Kantonu. Jesteś więc barbarzyńcą. Jak możesz stać się buddą?

— Ludzie dzielą się na tych z południa i tych z północy, ale takie podziały nie mają wpływu na ich naturę buddy (Huineng, Wong and Humphreys, 1998: rozdział 1).

Patriarcha uznał, że Huineng dobrze rozumiał nauki Buddy, lecz w obawie, że inni uczniowie mogliby zrobić mu krzywdę, kazał mu iść pracować w stajni. Tam, przez następne osiem miesięcy, Huineng rąbał drewno i młócił zboże.

2.2. Dwa wiersze

Pewnego dnia Patriarcha zwołał zebranie wszystkich uczniów i ogłosił: „Uwarunkowana egzystencja jest kwestią doniosłą. Dzień po dniu zasiewacie tylko nasiona ponownego odrodzenia, zamiast starać się wyzwolić z oceanu samsary. Te działania w niczym wam nie pomogą, jeżeli esencja waszego umysłu jest przysłoniona. Szukajcie pradźni (mądrości) w swoim umyśle i napiszcie wiersz na ten temat. Ten z was, który rozpozna esencję umysłu, otrzyma ode mnie szatę Patriarchy i przekaz nauk. (...) Człowiek, który urzeczywistnił esencję umysłu, potrafi mówić o niej od razu, kiedy tylko zostanie o nią zapytany; nigdy też nie jest w stanie jej utracić, nawet podczas bitwy.” (Huineng, Wong and Humphreys, 1998: rozdział 1).

身是菩提樹
心如明鏡臺
時時勤拂拭
莫使有塵埃

*Ciało jest drzewem Bodhi,
Umysł - jasną lustrzaną podstawą.
Czyść ją stale i gorliwie,
Nie pozwalając aby przylgnął kurz.*

菩提本無樹
明鏡亦無臺
佛性常清淨
何處有塵埃

*Sama istota Bodhi nie ma drzewa,
Nie ma też jasnej lustrzanej podstawy.
W rzeczywistości nie ma niczego,
Cóż miałoby przyciągać jakikolwiek kurz?*

3. Medytacja

Pojęcia „ścieżka nagłego oświecenia” i „stopniowa ścieżka” są raczej pozorne, gdyż tak naprawdę chodzi tu o indywidualne zdolności uczniów — inteligentniejsi, z otwartymi umysłami, są w stanie pojąć nauki o pustości i naturze buddy, i osiągnąć oświecenie w jednej chwili, podczas gdy inni muszą ćwiczyć się na owej ścieżce stopniowo.

W czwartym rozdziale sutry, Huineng nauczał, że za obiekt praktyki duchowej należy przyjąć „brak idei”, za jej podstawę przyjąć „brak obiektu”, zaś jej fundamentalną zasadą należy uczynić „brak przywiązania”. Są to trzy zbliżone i nierozzerwalnie związane koncepcje.

„Brak idei” jest rozumiany jako wolność od rozproszenia — pilnowanie, by umysł nie podążał za myślami i aby nic, co pojawia się w umyśle nie odводziło go od praktyki. W przeciwnym razie, jeżeli praktykujący poświęca czas i energię swoim myślom o teraźniejszości, przeszłości i przyszłości, zaczną one pojawiać się, jedna po drugiej, i ograniczać przejrzystość umysłu. Błędem jest również próba całkowitego pozbycia się myśli; taka praktyka nie umożliwia rozpoznania natury umysłu i nie prowadzi do wyzwolenia. Właściwą praktyką jest koncentracja na prawdziwej naturze takości (真如 zhēn rú, skt. *tathātā*), gdyż „takość jest esencją idei, a idea jest wynikiem aktywności Takości” .

„Brak obiektu” oznacza tu unikanie rozproszenia pod wpływem zewnętrznych obiektów. „Brak przywiązania” zaś oznacza traktowanie wszystkich istot, zarówno wrogów, jak też przyjaciół, w taki sam sposób. Praktykujący powinien porzucić myślenie o przeszłości i chęć odwetu za dawne krzywdy (Huineng, Wong and Humphreys, 1998: rozdział 4).

Rozdział piąty Sutry Platformy traktuje o *dhyana*, medytacji. W medytacji Chan nie należy koncentrować się ani na umyśle, ani na czystości. Umysł jako taki jest zwodniczy, jest jedynie iluzją i jako taki nie powinien być obiektem medytacji. Koncentracja na czystości zaś prowadzi do fiksacji na koncepcji czystości. Właściwa medytacja oznacza urzeczywistnienie niewzruszonej esencji umysłu.

Taka praktyka powinna być zrównoważona na poziomie ciała, mowy i umysłu. Praktykujący, który pragnie rozwinąć nieporuszoność, powinien być obojętny na wady innych ludzi. Niewzruszony umysł nie działa w dualistycznych kategoriach, takich jak dobro i zło albo słabość i siła. Analogicznie, praktykujący nie powinien mówić krytykować innych ludzi przy pomocy tych kategorii myślowych (Huineng, Wong and Humphreys, 1998: rozdział 5).

Bibliografia

Huineng, Mou-lam Wong, and Christmas Humphreys. *The Sutra of Wei Lang (or Hui Neng)*, Translated from the Chinese by Wong Mou-Lam. New Edition by C. Humphreys. Westport, Conn: Hyperion Press, 1998 <http://www.sinc.sunysb.edu/Clubs/buddhism/huineng/content.html>

Huineng, and Hsüan Hua. *The Sixth Patriarch's Dharma Jewel Platform Sutra, with the Commentary of Tripitaka Master Hua* [Translated from the Chinese by the Buddhist Text Translation Society]. San Francisco: Sino-American Buddhist Association, 1977. http://www.cttbusa.org/6patriarch/6patriarch_contents.asp

Buswell, Robert E. *Encyclopedia of Buddhism*. New York: Macmillan Reference, USA, 2004.

William E. Soothill, and Lewis Hodous. A Dictionary of Chinese Buddhist Terms. RoutledgeCurzon, 2003. <http://buddhistinformatics.ddbc.edu.tw/glossaries/files/soothill-hodous.ddbc.pdf>

Hui Neng, 南宗頓教最上大乘摩訶般若波羅蜜經六祖惠能大師於韶州大梵寺施法壇經

Huineng, *Sutra Szóstego Patriarchy Zen*, tłumacz nieznany, <http://www.zen.ite.pl/teksty/sutra6.html>

Heinrich Dumoulin, *A History of Zen Buddhism*, New York, Pantheon Books 1963

McRae, John R. 2004. *Seeing through Zen encounter, transformation, and genealogy in Chinese Chan Buddhism*. Berkeley, Calif: University of California Press.